

WOLVENLAND

een documentaire van

producent Witfilm
omroep KRO-NCRV
01 september 2020

0000000056

INHOUDSOPGAVE

Logline en premisse	03
Inleiding	
Angst	04
Hoe de wolf naar Nederland kwam	04
Schapen	05
In 2021 wordt het druk en spannend	05
[REDACTED]	06
In Nederland gaan we rond de tafel zitten	07
Hoe ik op dit punt gekomen ben	07
Het scenario	
Voorspel	09
De film	09
Karakters	09
7 mei 2019	20
Angst als thematiek	21
Vorm	
Wolven	22
Mensen	22
Vorm volgt inhoud	23
Beeld en geluid	23
Regievisie	24
Mogelijke scènes	25
Crew	27

Logline

Nederland heeft te maken met een oude bekende die zich aandient als de nieuwste indringer in onze samenleving: de wolf. *Wolvenland* vertelt het verhaal van zijn ontregelende effect op onzekere bestuurders, wolvenhaters en wolvenknuffelaars. Al polderend zou Nederland het wolvenprobleem op moeten lossen, maar zijn we daar nog toe in staat?

Premisse

We vrezen niet zozeer de wolf, we vrezen elkaar. (Naar een Duits spreekwoord.)

19 september 2019 Emst, Noord-Veluwe

Op donderdag 19 september 2019 werden 14 dode schapen aangetroffen in een weide langs de weg van Emst naar Vierhouten, niet ver ten noorden van Apeldoorn. De dieren zijn vermoord door een of meer wolven en de plaats delict maakt deel uit van Kroondomein Het Loo. Omdat een lokale roedel geen indringers in het eigen territorium tolereert, is het niet aannemelijk dat het om een zwervende wolf gaat. Sinds de eerste roedel van Nederland op de Noord-Veluwe is neergestreken, waren in deze regio nog geen schapen aangevallen.

INLEIDING

angst

Ik lees recent in de krant: de pensioenfondsen zakken dieper weg en moeten misschien al snel gaan korten; de vluchtelingenkampen in Zuid-Europa zijn overvol; uit onderzoek blijkt dat de angst voor een terroristische aanslag in ons land toeneemt; de Italiaanse schrijver Robert Saviano zegt: 'De maffia in Amsterdam is erger dan in Napels'.

Ondertussen wordt er gepraat over stikstof en CO2-reductie en dat onze levensstijl nu echt moet veranderen. Gewelddadige boeren protesteren gelijktijdig met jongeren van Extinction Rebellion voor tegenstrijdige belangen. Terwijl de een zich druk maakt om het te soepele coronabeleid van de overheid, protesteert de ander tegen de te strenge maatregelen. De zeespiegel stijgt, in Nederland staat het water ons straks aan de lippen. Geen wonder dat mensen zich afvragen: wat zal dit alles voor ons betekenen?

En nu hebben zich ook nog wolven in ons land gevestigd. De aanwezigheid van het dier zaait verdeeldheid: voor de een is de wolf een ongewenste indringer die een groot risico vormt en voor de ander is zijn komst het bewijs dat natuurbescherming vruchten heeft afgeworpen. Wie bang is voor de wolf zou misschien wel een hek om ons land willen zetten. Zoals Donald Trump op de grens met Mexico een muur wil bouwen en zoals de Engelsen voor een Brexit hebben gestemd. Maar ik heb geleerd: angst is een slechte raadgever. Is de wolf werkelijk het object van deze angst? Ik vraag mij dat af. Zou alle onvrede er misschien toe leiden dat de mensen naar de wolf wijzen om te kunnen zeggen: 'Oma wat heb je grote tanden...'?

hoe de wolf naar Nederland kwam

Nadat in 1989 de Berlijnse Muur was gevallen werd ook het hek dat 30 jaar lang Oost en West van elkaar scheidde afgebroken en ontstond er een vrije doorgang voor mens én dier. Wolven trokken 'de vrije wereld' binnen. Aangezien daar volop eten was in de vorm van reeën, herten, wilde zwijnen en schapen, heeft het dier zich voorspoedig voortgeplant en nieuwe roedels gesticht. Zo was het te verwachten dat de wolf na verloop van tijd ook óns land zou bereiken.

Op 7 maart 2015 zette de eerste wolf poot op Nederlandse bodem en binnen korte tijd bezochten verschillende wolven vanuit het oosten ons land. Alleen in 2018 al tien keer.

7 maart 2015: eerste foto's wolf in Nederland

foto's [redacted] Klazienaveen

In het najaar van 2018 vestigde een wolvenpaar zich op de Noord-Veluwe. Zo'n 150 jaar nadat de laatste wolf in ons land is doodgeschoten, leeft daar een roedel wolven bestaande uit twee ouders en vijf welpen die begin 2019 zijn geboren.

Een wolvin is slechts een keer per jaar vruchtbaar. De bronstijd vindt plaats in de late winter en de draagtijd beslaat zo'n 63 dagen. Een wolf wordt in het wild zo'n 6 tot 8 jaar oud, en een wolvenpaar blijft doorgaans bij elkaar tot de eerste sterft.

schapen

Als wolven grote afstanden afleggen op zoek naar een nieuw leefgebied, doden zij onderweg regelmatig schapen. De Nederlandse overheid heeft de 'Financiële regeling wolvenschade in de schapenhouderij' in het leven geroepen voor degenen die dieren aan de wolf hebben verloren. Volgens opgave van de uitvoerende instantie BIJ12, die namens de provincies de afwikkeling hiervan doet, betreft het op dit moment ruim 500 schapen en is daarvoor sinds maart 2015 zo'n € 100.000 uitgekeerd.

Voor de boeren betekent een dood schaap natuurlijk meer dan een financiële tegemoetkoming kan vergoeden. De schapenboeren hebben zich dan ook verenigd in een platvorm NoWolves dat zich sterk tegen de aanwezigheid van wolven verzet. Ook de voorstanders laten zich horen. Zodoende is er veel commotie rondom de wolf ontstaan. Voorlopig is het nog bij verhitte discussies gebleven, maar de tegenstellingen lijken zich te verscherpen.

in 2021 wordt het druk en spannend

Inmiddels is er op de Strabrechtse Heide in Noord-Brabant een nieuwe wolf gesignaleerd. Ook zijn er in Duitsland niet ver van de Nederlandse grens meer roedels ontstaan. Het ligt dus voor de hand dat er opnieuw jonge wolven onze kant opkomen. Vanaf begin 2021 zal het aantal dolende wolven hier verder toenemen en zullen boeren weer vaker doodgebeten schapen in hun weiland aantreffen.

Ook zullen er opnieuw wolven omkomen in het verkeer. De mogelijkheid is zelfs reëel dat een wolf zal worden doodgeschoten door een boze schapenboer of andere woedende burger, zoals onlangs in Vlaanderen gebeurde. Dan heb je de poppen natuurlijk aan het dansen en zal de politie eraan te pas komen.

Schapenhouder [redacted] bij het monument voor de eerste wolf in Nederland, op de betreffende plek in Zweeloo, Drenthe.

Op een of twee van de vijf na, zullen de wolven die in de lente van 2019 geboren werden begin 2021, op tweejarige leeftijd, gedwongen worden de roedel te verlaten om elders een partner te zoeken en daarmee een eigen roedel te stichten. Rond april komend jaar zal de roedel op de Noord-Veluwe zich verder uitbreiden met nieuwe borelingen. Een tweede wolvin die zich heeft gevestigd op de Zuid-Veluwe zal waarschijnlijk komend voorjaar haar eerste welpen baren, zodat we kunnen rekenen op verschillende nieuwe roedels in het hart van Nederland. Bovendien zullen zonder twijfel 'lone wolves' naar Nederland blijven komen, die uit hun Duitse roedels zijn verstoten om partners te vinden en nieuwe roedels te stichten. Kortom: het wordt steeds drukker in Wolvenland.

Dit alles zal ertoe leiden dat het verzet tegen de aanwezigheid van de wolf zal toenemen en de angst voor de wolf ook. Op 17 maart 2021 zullen de eerstvolgende verkiezingen voor de Tweede Kamer plaatsvinden. De wolf zal dan vast en zeker op de agenda's van politieke partijen staan.

Martin Drenthen

Een belangrijke gesprekspartner in de voorbereiding van deze film is voor mij filosoof [REDACTED]. Hij is als universitair hoofddocent 'Philosophy and Science Studies' verbonden aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Daarnaast is hij natuurliefhebber en fervent wandelaar. Hij houdt zich momenteel intensief bezig met ethische vragen rondom de terugkeer van grote zoogdieren, met name de wolf, en de vraag hoe wij kunnen samenleven met wilde dieren.

[REDACTED] zegt: 'De vraag wordt steeds gesteld of dit type dier nog wel thuishoort in ons hedendaagse landschap. Veel mensen denken dat de wolf een dier van de wildernis is, maar ze zijn uitstekend in staat om in cultuurlandschappen te leven. De wolf leert ook... die is nu een andere wolf dan een wolf van 200 jaar geleden. Dit is een wolf die in een druk menselijk landschap leeft. Die heeft geleerd om een snelweg over te steken, want zo'n beest past zich aan. Heeft ook cultuur. Men zei altijd, de wolf is schuw voor de mens, dus die valt ons niet aan. Maar om te zeggen: de biologie zal ervoor zorgen dat er niks gaat gebeuren, is een hele naïeve gedachte. Wat je wel moet doen, is ervoor zorgen dat het beest ook leert dat hij sommige dingen moet laten.'

De komst van de wolf dwingt ons daarom om onze bestaande ideeën over de relatie tussen mens en natuur te herzien. Het landschap waarin wij leven, laat zich niet langer opdelen in een cultuurlandschap waar wij de dienst uitmaken en natuurgebiedjes waar wildheid zou kunnen bestaan. Onze leefwereld lijkt zo veilig te zijn geworden, dat mensen het moeilijk vinden om te leven in een wereld die wildheid herbergt. Zijn de risico's die daaruit voortkomen dan te groot voor onze samenleving? Martin: 'Wij hebben moeite om de wolf hier te accepteren, maar verwachten wel van andere mensen - in Afrika bijvoorbeeld - dat ze leven in de nabijheid van leeuwen, olifanten, nijlpaarden en andere gevaarlijke dieren. Met het oog op het behoud van de natuur.'

in Nederland gaan we rond de tafel zitten en praten we dit uit

De natuurbeweging is groot in Nederland en heeft de wolf met open armen ontvangen. De grootste groep tegenstanders van de wolf, de schapenhouders, zien zichzelf ook als bewakers van de natuur. Zonder schaapskuddes zou er in Nederland bijvoorbeeld geen heide meer zijn en schapen bepalen mede het gezicht van ons weidelandschap.

Er heerst angst onder schapenhouders, maar die gaat ook over de financiële gevolgen van het een en ander. Je schapen kwijtraken kost levensvreugde, maar je schapen zijn ook je kapitaal en je weiland afdoende beveiligen, kost geld. Dus tast men af wat de wolf de overheid waard is.

Van beide kanten wordt geklaagd dat het haast onmogelijk is om een debat over de wolf te voeren. Voor- en tegenstanders hebben hun standpunt ingenomen en zijn nauwelijks bereid om naar elkaar te luisteren. Hoe valt dit bij elkaar te brengen?

Martin: 'Niet zo lang geleden vertelde een gedeputeerde mij dat hij tegen de komst van de wolf was in de Oostvaardersplassen, want wist ik wel hoe bruto wolven doden? Dat kunnen mensen toch veel humaner? Dat is een extreem voorbeeld van het idee dat de natuur maar het best onder onze invloed kan staan en illustratief voor hoe wij naar de natuur kijken.'¹

Het bovenstaande citaat van Martin gaat notabene over een gedeputeerde (lid van het bestuur van de provincie,) die 'wolvenhaters' en 'wolvenknuffelaars' moet verenigen om dit probleem samen op te lossen!

Nederland zou Nederland niet zijn als we hier niet pratend uit zouden komen: Nederland polderland, daar heb ik lange tijd mijn vertrouwen in gesteld. Maar na de gewelddadige gebeurtenissen tijdens de protesten van de boeren en de vasthoudendheid van klimaatactivisten staan er alweer nieuwe landelijke demonstraties op de protestagenda. Deze keer protesteren steeds meer mensen tegen het coronabeleid van de regering. Ons poldermodel wankelt.

hoe ik tot op dit punt gekomen ben

Met de open en onpartijdige blik die ik in al mijn films voorsta, zal ik ook het proces in *Wolvenland* van binnenuit volgen. Vanwege mijn films over Nederlandse geschiedenis en politiek (*De slag in de Javazee* en *De keuken van Kok*), sport (*Goud*) en cultuur (*Toneelgroep Amsterdam*, *Holland Danst* en *Levende klederdracht*) noemde iemand mij 'raconteur van onze samenleving'.¹ Ik vond dat een eretitel, want ik ben oprecht geïnteresseerd in hoe wij in dit land met elkaar omgaan.

Ik wil mensen tonen in hun handelen, zonder dat daar mijn eigen mening of een oordeel in doorklinkt. Dit verhaal biedt een arena die uitstijgt boven het specifieke van de karakters, en houdt de kijker een spiegel voor.

Vanaf het moment dat ons medio 2018 door zowel het Nederlands Filmfonds als het NPO-fonds ontwikkelingsgeld voor deze film werd toegekend, heb ik *Wolvenland* tot in de verste uithoeken bereisd. Een van mijn belangrijkste doelstellingen is steeds geweest om het vertrouwen van de bewoners te winnen en daarin ben ik geslaagd. Ik voel mij overal geaccepteerd en ingeburgerd, zowel bij de voor- als de tegenstanders van de wolf.

¹ In een interview met Hidde Boersma in *De Volkskrant*, 7 december 2018

Wat mij direct opviel is dat ik tijdens mijn research in wolvengebied alleen maar witte Nederlanders tegenkwam. Dat is dus bepaald geen afspiegeling van de gehele Nederlandse bevolking. Op een avond voor schapenhouders op de Veluwe die ik bezocht, waren meer dan 100 beroeps- en hobbyboeren aanwezig, maar niemand met een andere kleur. Dat viel op. Ik hoop toch nog enige culturele diversiteit onder de betrokken schapenhouders tegen te komen. Maar daarvoor zullen de wolven zich misschien buiten de Biblebelt moeten begeven.

Deze film neemt de kijker mee op reis door *Wolvenland*. Het is een verdeeld land dat weinig nuance kent, waar slechts voor- en tegenstanders lijken te wonen. Mijn netwerk is veel groter dan de karakters die ik in de beperkte ruimte van deze aanvraag kan voorstellen. Ik schrijf dit verhaal vanuit hen, maar films worden wat mij betreft gemaakt vanuit de scènes. Aan het eind van dit verhaal schets ik een tweetal scènevoorbeelden.

De film zal ongeveer de periode van voorjaar 2021 tot en met het voorjaar van 2022 bestrijken, op het moment dat al meerdere wolven van de Noord-Veluwe hun roedel hebben verlaten. Dan hoop ik de balans op te kunnen maken: zijn Nederlanders in staat om over hun eigen schaduw heen te springen? Of duiken we onder de grond?

Zoals de logline al aangeeft, staat deze film over de wolf voor iets groters. Is ons beroemde poldermodel dood? Kunnen we niet meer door overleg tot een oplossing komen, zijn we zo bang voor de ander dat we uit angst volharden in ons eigen standpunt? Rest ons niets anders dan de strijd vanuit de loopgraven? De discussie over de wolf toont de staat van ons land.

HET SCENARIO

voorspel filmscène

Tijdens de eerste beelden van de film vallen we pardoes in een toneelvoorstelling, het is een moderne en grappige uitvoering van het sprookje Roodkapje.² Onze aandacht is geheel gevestigd op het publiek, om precies te zijn op de gespannen gezichten van de kleuters die op de eerste rij zitten en naar de wolf staren. Hun angstige blikken spreken boekdelen.

de film

Het verhaal begint dramatisch, bij een aantal schapen dat eerder die dag dood is gevonden in een weiland ergens in Oost-Nederland of op de Veluwe. We maken de boer mee in zijn boosheid en verdriet. BIJ12, de landelijke organisatie die voor alle provincies de afhandeling van faunaschade regelt, wordt gebeld. Zo ontmoeten we consulent [REDACTED] op het moment dat hij bij de schapenboer arriveert om ter plekke in de bijtmond bij het schaap een DNA-monster van wolvenspeeksel veilig te stellen.

Bij Wageningen Environmental Research wordt het reageerbuisje geopend en de inhoud onderzocht, om vast te stellen welk dier de dader is van deze schapenmoord. Is het wellicht toch een hond geweest? Geneticus [REDACTED] toont aan dat het om een wolf gaat. N.B. Pas later wordt in Duitsland vastgesteld dat het (bijvoorbeeld) wolvin GW960f is geweest, afkomstig uit een roedel nabij het Duitse Göhrde (deelstaat Nedersaksen), zo'n 400 kilometer van de plaats delict vandaan.³

karakters

In het verhaal dat zich in de film ontspint, zullen we verschillende karakters leren kennen, die tevens staan voor de archetypen die bij elke – vermeende – crisis in Nederland opduiken. Naast de schapenhouder ook de schaapherder, de activist, de boze burger, de natuurliefhebber, de boswachter, de expert en de mediator. Voorts de wethouder, de burgemeester, de commissaris van politie. Iedere groep krijgt een protagonist en we keren met regelmaat terug bij personages die je eerder in de film hebt leren kennen.

de schapenhouder (tegenstander van de wolf)

Voor een hobbyboer is de aanleiding om schapen of geiten te houden vaak dat er nou eenmaal een weide bij je huis ligt. Ieder terrein heeft onderhoud nodig en maaien is veel werk. Vervolgens ontdek je dat die grazers best gezellige dieren zijn die je graag om je heen wilt hebben. In het gebied waar de wolf momenteel gevestigd is, zijn zo'n 500 schapen- en geitenhouders als zodanig bij de Kamer van Koophandel ingeschreven. De wetenschap dat de wolf zo dichtbij is baart hun zorgen, het is natuurlijk heel aangrijpend als je geconfronteerd wordt met je eigen schapen dood in de wei.

² Toneelgroep *Het Kleine Theater* op 23 juni 2019 in Abcoude.

³ GW960f is de wetenschappelijke benaming van een bepaalde wolf die gegeven is door het Senckenberg Instituut in Frankfurt. GW staat voor German Wolf (of Gray Wolf), daarna volgt een uniek nummer, f staat voor female.

Professionele schapenboeren leven van hun inkomsten: melk, wol, vlees en lammeren. Volgens opgave van de LTO Nederland (de grootste land- en tuinbouworganisatie van ons land) gaat het hier in totaal om zo'n 8400 bedrijven met samen 800.000 schapen. Ook herders van schaapskuddes maken deel uit van deze groep.

Wolven die zich hebben gevestigd, jagen slechts op wild, maar wolven die nog op zoek zijn naar een leefgebied en een partner, doden onderweg veelal schapen die in Nederland nou eenmaal ruimschoots aanwezig zijn. Schapenhouders zijn aangeslagen door het machteloze gevoel dat ze niet meer de baas zijn en de controle over hun eigen bezit hebben verloren. Zeker als je beseft dat je je dieren niet optimaal hebt beveiligd, kun je daar slapeloze nachten van hebben. Het is altijd goed gegaan met je dieren en nu leef je plotseling in angst dat hun iets overkomt.

Als een wolf toeslaat, dan vergoedt de overheid je dieren met een vastgesteld bedrag, mits met een DNA-test wordt vastgesteld dat een wolf de schapendoder is. In de praktijk wordt echter maar 1 op de 10 schapen door een wolf vermoord. Loslopende honden zijn in alle andere gevallen verantwoordelijk en dan moet de baas van de hond voor de schade opdraaien. Maar die is maar zelden te vinden.

Desondanks richt de woede van de schapenhouders zich tegen de wolf en niet tegen de hondenbezitters; een goed voorbeeld van de irrationaliteit van de angst voor de wolf, als je het mij vraagt.

foto Koos

[redacted] 41) is biologische schapenboer in het Gelderse Ede en tevens voorman van het platform NoWolves. Hij ergert zich aan anderen die de gevolgen van de terugkeer van de wolf in Nederland bagatelliseren: 'natuurbeschermers, ecologen, wetenschappers uit Wageningen; ze werken al jaren eendrachtig samen aan hun grote plan,' zegt Kemp op boerderij.nl. 'NoWolves wil de instroom van de wolf beperken met hekken langs de grens met Duitsland en op enkele plekken eventueel een corridor naar de grotere natuurgebieden.' De website: 'NoWolves is gesprekspartner van de overheid en politieke

partijen en wil als het enige wolf-kritische platform in de Benelux het eerlijke verhaal over wolven vertellen.'

██████ is zeer actief met het uitdragen van de boodschap van NoWolves. Ik ontmoette hem meerdere malen tijdens avonden waarop over de wolf werd gedebatteerd. Zijn eigen dieren, zo'n 150 fokooien en 250 lammeren, zijn tot nu toe de dans ontsprongen. Ik hoorde uit betrouwbare bron dat ██████ bij Wolf-Fencing (zie: [de mediators](#)) de wens heeft geuit om in samenwerking met deze organisatie zijn eigen schapen extra te beveiligen. Een mooi moment om te filmen. Niet in het minst omdat voor- en tegenstanders in de film elkaar daarin zouden vinden en samenwerken. Sinds kort lijkt ██████ echter erg druk met andere zaken, hij is voorman van protestgroep Agractie die deze maand onder meer de boerenprotesten op het Malieveld in Den Haag organiseerde...

Veel schapenhouders vragen zich af: Waarom moet de wolf hier zijn nadat deze zo lang is weggeweest? Ze zijn het veelal met NoWolves eens dat de wolven aan de grens tegengehouden zouden moeten worden, desnoods doodgeschoten. Het dier wordt echter door de Europese wet beschermd.

Begin oktober 2019 was er ook in het Nederlandse nieuws aandacht voor het feit dat het Belgische Agentschap Natuur en Bos had bericht dat Naya, een wolvin die rond de jaarwisseling van 2017-2018 met een GPS-zender door Nederland liep, spoorloos was verdwenen. Men vermoedt dat Naya en haar welpen, die samen met reu August een roedel vormden, op een militair terrein bij Leopoldsborg niet ver van de Nederlandse grens, slachtoffer zijn geworden van stroperij. Vlaamse natuurorganisaties hebben gezamenlijk prompt 20.000 euro uitgelooft voor wie de dader kan aanwijzen.

de schaapherder (tegenstander van de wolf)

██████ beheert twee kuddes in de buurt van Nijverdal in het natuurgebied het Wierdense Veld. Hij werkt samen met zijn vrouw ██████ het echtpaar woont over de grens in Duitsland zo'n driekwartier rijden van het werk en heeft momenteel meer dan 1500 Nederlandse schapen onder de hoede. ██████ doet mee aan een tweejarig pilotproject, dat is toegespitst op het laten bewaken van de schapen door getrainde honden.

Hongaarse Kuvasz

Turkse Akbash

Het zijn twee soorten kuddewaakhonden, Hongaarse Kuvasz en Turkse Akbash, gevaarlijke beesten. [REDACTED] klaagt dat het veel geld kost, want de honden eten erg veel en de Nederlandse overheid betaalt daar niet aan mee. De honden gaan 's nachts bij de schapen om deze te beschermen tegen de wolf. 'Die kudde is hun thuis hè. Daar zijn ze in opgegroeid,' vertelt [REDACTED] Maar ze graven kuilen in het land en blaffen bij ieder vermoed gevaar. De omwonenden klagen, want die hebben daar 's nachts last van.

[REDACTED] de schaapherder

[REDACTED] is al meer dan 10 hectare weidegrond kwijtgeraakt, want de boeren zeggen, je bent welkom op mijn land, maar we willen die honden er niet meer bij hebben.

In de zomer lopen de schapen op de heide. 's Nachts blijven ze daar, met de honden, binnen een verplaatsbaar net dat je eenvoudig met ijzeren pinnen in de bodem vastprijkt en met een accu onder stroom zet. In combinatie met de honden houd je zo de wolven buiten.

Hij heeft een enorm wantrouwen in wat hij 'de wolvenmensen' noemt. Want er is volgens hem veel bedrog in het spel. Zo zegt [REDACTED] zeker te weten dat er hier veel meer wolven zijn dan wat er door Wolven in Nederland gezegd wordt. En dode schapen worden volgens hem vaak aan honden toegeschreven terwijl het in werkelijkheid om wolven gaat. 'Die DNA-onderzoeken deugen niet, daar wordt mee geknoeid.' [REDACTED] weet dat gewoon. Hij zegt: 'De wolf is het gevaarlijkste roofdier, omdat die in roedels jaagt. Gevaarlijker dan tijgers of panthers die in hun eentje jagen. In de toekomst zal dat hier ook zo zijn. Niets zal blijven zoals het was, pas als de wolf ook in de stad komt, zal er iets veranderen!'

Zijn felheid maakt hem een goede protagonist. Hij scheldt op zijn Nederlandse medewerkers en die schelden gewoon terug. Het lijkt erop dat ze het wel gezellig vinden om zo met elkaar om te gaan. Maar de twee jonge Nederlandse assistenten van een jaar of 17 durven niets terug te zeggen. Er ligt nogal veel druk op hen omdat hij hun steeds laat weten dat ze alles verkeerd doen. En dan krijg je de zenuwen. Het is een harde leerschool bij [REDACTED]

de activiste (houdt van alle dieren en is daarom tegen de wolf)

██████████ is 75 jaar oud en woont met haar man ██████████ dyllisch in Wenum-Wiesel, een dorp van zo'n 3000 inwoners in de bosrijke nabijheid van kroondomein Het Loo bij Apeldoorn. Behalve voor haar 19 schapen zorgt ze voor honden, een konijn en verschillende vogels die gewond waren; alle zielige dieren vinden bij Agnes een thuis. We hebben al wat opnamen bij haar gemaakt en daaruit spreekt haar bevologenheid voor alle dieren, behalve de wolf. Die moet helaas dood, wat Agnes betreft. Ze belt me regelmatig om mij even bij te praten en dan nemen we de stand van zaken in Wiesel door.

██████████ wonen op steenworp afstand van de plek waar het eerste Nederlandse wolvenpaar is gefotografeerd door een wildcamera en zij maakt zich momenteel grote zorgen om haar schapen. De omtrek van haar weiland bedraagt zo'n 800 meter en hoewel ██████████ een extra draad boven het hek heeft gespannen, is de kans dat dit een wolf zal tegenhouden gering. ██████████ zegt: 'In de krant stond een man die had gezien hoe een wolf een jong reetje in zijn bek had en hij zei dat dit het mooiste was wat hem ooit was overkomen.' Ze wijst verontwaardigd op haar voorhoofd: 'Nou, dan denk ik, die man spoort niet! Was dat het mooiste?! En terwijl ze naar haar schapen wijst zegt ze: 'Dit is mooi! Die schapen met die lammetjes, dat is mooi, maar niet als een beest een ander beest opeet. En zo is die wolf. Ik ga er toch werk van maken hoor! Ik ben voorzitter van de dorpsraad en ik heb vanavond bestuursvergadering. Ik wil de gemeente een brief schrijven dat veel schapenhouders zich grote zorgen maken en vragen wat de gemeente daaraan doet. Dit is ons terrein. Wij moeten ons terrein nu beschermen tegen een wolf waar niemand om heeft gevraagd.

Ik ben dol op alle dieren en nu ik oud ben geef ik daaraan toe. Maar voor de wolf is hier geen plek. Als je die wolf doodschiet heb ik het daar moeilijk mee, maar die wolf niet. En als er straks geen schapen meer zijn dan is dat heel erg voor Nederland, want schapen zijn zo goed voor het weiland. En op de dijken lopen altijd schaapjes, want met die hoefjes maken ze de

grond hard. Zie wat een prachtig weiland ik heb, wat moet ik straks met dat weiland? Wat draagt de wolf bij tot het geluk van de mensheid?’

de natuurliefhebber (activist voor de wolf)

Bij de natuurliefhebbers vind je de meeste voorstanders van de wolven. Zo iemand is [REDACTED]. Eind januari 2019 bekeek hij op verzoek van een terreineigenaar op de Noord-Veluwe wolvensporen (prenten) in de sneeuw en herkende een dubbelspoor, pootafdrukken van verschillende groottes. Hier hadden twee wolven gelopen, een teef en een reu. Ook was de sneeuw gemarkeerd met urine en Jeroen ontdekte wat roods bij een markering: de teef was loops.⁴

Zo was hij de eerste die de geboorte van jonge wolven min of meer aankondigde, omdat hier een loopse teef rondliep met een mannetje⁵ in haar kielzog.

‘Wil jij diersporen leren herkennen? Of misschien ga je al wel eens spoorzoeken en wil je er meer over leren?’ Zo opent de website van Weylin Tracking, het bedrijf van [REDACTED].

Nadat ik van een wolvenfan had vernomen dat [REDACTED] het misschien wel belangrijkste wolvenspoor van Nederland had ontdekt, schreef ik mij in voor een eendaagse workshop wolvensporen om hem te leren kennen. Ik raakte al snel onder de indruk van de kennis en ervaring van onze docent Jeroen. Behalve eigenaar van Weyling, wat ‘zoon van de wolf’ betekent in een oude Keltische taal (aldus de website), is [REDACTED] eigenaar van Vechtsportschool Kung Fu Deventer. ‘Goeie combinatie als je ADHD’er bent,’ zegt hij. Je zou [REDACTED] ook wel wolvenknuffelaar kunnen noemen. Maar dat is natuurlijk een titel die slechts door je tegenstanders voor je wordt gebruikt. In ieder geval is Jeroen een van de pro-wolf karakters in de film. Zijn Facebooksite staat vol met filmpjes over wolven en zijn andere avonturen in de natuur.

We verzamelen op een parkeerplaats bij Kootwijk. Nadat we het imposante natuurgebied Kootwijkerzand zijn binnengewandeld, gaan we in een kring staan en legt [REDACTED] uit hoe deze dag er uit zal zien. Ik tel vijftien mensen die zich hebben ingeschreven voor de cursus, qua leeftijd tussen 25 en 65 jaar oud en ik hoor dat de meerderheid van de aanwezigen iets met natuur van doen heeft: een paar ecologen, een schaapherder en ook anderen die beroepsmatig veel buiten zijn. Zelfs deze schaapherder is blij met de komst van de wolf. Daarnaast zijn er een paar nieuwsgierigen zoals ik.

De opdracht die [REDACTED] ons geeft, is om nu op zoek te gaan naar prenten. Dit levert een grappig plaatje op van een groep mensen die langzaam door het zand loopt terwijl iedereen alleen maar naar zijn eigen voeten lijkt te staren. [REDACTED] geeft uitleg over het onderscheid

⁴ Een wolvin is één keer per jaar loops. Voorafgaande aan die loopse periode krijgt de teef een bloederige afscheiding en gedraagt zij zich onrustig. De reu volgt haar op de voet om op het juiste moment in de buurt te zijn als het hem gegund wordt om te paren.

⁵ Het is GW893m, een bekende, die in de periode januari tot en met september 2018 al meermaals werd aangetroffen in de Duitse Eschede/Rheinmetall-roedel in de deelstaat Nedersaksen, circa 400 kilometer bij de Veluwe vandaan. Op 6 januari 2019 verscheen hij voor het eerst in ons land op de radar, via monsters van gebeten schapen in Heino en enkele dagen later in Dalmsholte (Ov).

tussen evenhoevigen (als zwijn, hert en ree), katachtigen en hondachtigen. Waarbij je uiteraard een hondenprent van een wolvenprent moet kunnen onderscheiden. Hij wijst sporen aan van een vos, een wild zwijn en ook van verschillende vogels die hij kan benoemen. Deze dieren zijn hier blijkbaar kort voor onze komst voorbij gewandeld. Het volgende mooie beeld is als [REDACTED] uitlegt hoe de gang van de dieren verloopt.

[REDACTED] demonstreert wolvensporen in draf

Hij loopt als een wolf op handen en voeten achtereenvolgens in stap, draf en galop. Het is de ongegeneerde en vooral innemende bevlogenheid waarmee [REDACTED] dit doet, dat ik deze scène graag zou willen draaien.

de boswachter (beschermmer van de wolf)

De aanwezigheid van wolven op de Noord-Veluwe is uitgegroeid tot een dagtaak voor boswachter [REDACTED]. Hij lijkt zelfs hun woordvoerder te zijn geworden. Veel boodschappen aan de bevolking worden door zijn werkgever als nieuwsfeiten via de gebruikelijke pr-kanalen naar buiten gebracht. Zo staat er op 14 augustus 2019 in de krant: 'Boswachters van verschillende natuurorganisaties hebben de afgelopen vakantieweken toeristen bekeurd die regels overtraden in de hoop een wolf te zien. Geen honderden, maar wel tientallen,' aldus boswachter [REDACTED] van Staatsbosbeheer. 'Een bekeuring kan oplopen tot 85 euro.' Als ik dit lees, stel ik vast dat dit een bewuste mededeling is gericht aan wie nog met dergelijke plannen rondloopt: 'Haal dit niet in je hoofd, we pakken je.' Een maand eerder heb ik met [REDACTED] een doorsnee werkdag op de Veluwe meegemaakt. Hij is enthousiast over mijn plan om ook op deze manier naar de wolf te kijken. Lennard begeleidt momenteel meerdere natuurfilmers die alleen maar geïnteresseerd zijn in het filmen van het jonge wolvengezin.

Vandaag is [REDACTED] bezig om de laatste open wandelpaden rondom het leefgebied van de wolvenfamilie af te sluiten, want borden met verboden toegang blijken niet meer toereikend om de mensen uit de buurt te houden. De boswachter heeft het beste voor met de wolvenfamilie. Hij doet er alles aan om hun rust te waarborgen: met hulp van een graafmachinemachinist gooit Lennard paden dicht met ongewenste exoten: bomen en struiken die de machine als lucifershoutjes uit de grond trekt.

Tijdens de koffie vertelt [REDACTED] mij in vertrouwen dat de politie momenteel een extra oogje in het zeil houdt. Er is bij Staatsbosbeheer een persoonlijk aan hem gerichte dreigbrief binnengekomen en hij mag daarom niet meer met zijn werkauto naar huis. Voor de zekerheid slaapt hij zelfs een paar weken op een ander adres. Zo gaat dat blijkbaar in Wolvenland. Hij had dit liever geheim willen houden, maar vertelt het mij toch zonder verder op de details in te gaan.

De dreigbrief is voor mij uitgegroeid tot een belangrijk gegeven in deze film: we vrezen niet zozeer de wolf, maar we vrezen elkaar. De angst voor de ander is groter dan de angst voor de wolf. En die strijd wordt gevoerd vanuit de loopgraven, want zo mag je een dreigbrief wel noemen.

Er is een Duits spreekwoord dat zegt: Angst maakt de wolf groter dan die is. Voor de premisse van de film heb ik daar uiteindelijk We vrezen niet zozeer de wolf, we vrezen elkaar van gemaakt en dat was naar aanleiding van de dreigbrief aan [REDACTED]. De brief is illustratief voor het grotere verhaal van deze film. Ik verwacht dat [REDACTED] hier later wel over kan spreken.

de getuige

De meeste wolven verplaatsen zich 's nachts en blijven buiten het zicht van de mens. De kans dat je een wolf ziet, is daarom gering. Toch is er in ons land een heel aantal mensen die toevallig een wolf heeft ontmoet.

Mij is opgevallen dat een ontmoeting met een wolf voor mensen in hun belevenis vaak een bijzondere betekenis krijgt. Daarom wil ik graag ook een getuige in de film. Iemand die oog in oog met een wolf heeft gestaan en voor wie dit een diepe, misschien wel magische ervaring is geweest. Ik wil daarbij graag te weten komen hoe die ontmoeting precies verliep. Aan iedereen die ik in mijn research heb gesproken, heb ik de vraag gesteld: heb je ooit een wolf in het wild gezien? Wie bevestigend antwoordde, kon mij dat moment van seconde tot seconde heel gedetailleerd navertellen.

Een voorbeeld is de 56-jarige vrachtwagenchauffeur [REDACTED] uit 's-Gravendeel. Op 13 februari 2018 zag hij vanuit de cabine van zijn vrachtauto, die hij zojuist had geparkeerd bij een tankstation in de buurt van Vriezenveen, een wolf voorbijlopen. 'Ik dacht in eerste instantie dat er een loslopende herdershond rond mijn vrachtwagen dwaalde. Ik ben uitgestapt om het dier van de weg te jagen, maar het beest trok zich niets van me aan. Toen ik beter keek drong het tot mij door dat het een wolf was. Ik wist niet wat ik zag. Ik heb foto's gemaakt.'

'Het dier liep richting de provinciale weg. Ik dacht, ik moet dat beest terug de weilanden in jagen, want als hij richting de weg gaat, rijden ze hem meteen dood. Ik liep op dat beest af en probeerde hem de andere kant op te jagen door te klappen en te roepen, maar daar trok hij zich niets van aan. De wolf liep gewoon langs me heen en verdween toen de natuur in. Ik heb nog veel aan dat moment teruggedacht. Pas later realiseerde ik me... die wolf liep daar gewoon, en ik zag hem heel rustig in het bos verdwijnen. Het was heel bijzonder om mee te maken. Ik heb nog een paar minuten door de voorruit naar buiten zitten staren.'

de expert (wetenschapper gefascineerd door de wolf)

Ook filosoof [REDACTED] behoort tot het kamp van de voorstanders, hij is gefascineerd door de aanwezigheid van wolven. Er lopen veel wolvenexperts rond in Nederland. Ze werken voor natuurbeheer- of beschermingsorganisaties als Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten, maar ook bij of rondom de Universiteiten in Wageningen en Nijmegen. Martin becommentarieert bij veel publieke bijeenkomsten de komst van de wolf en biedt een ander, vaak origineel perspectief. Overal vragen we tegenwoordig (vaak zelfbenoemde) experts bij. Zij moeten duiden en helderheid creëren in onoverzichtelijke problemen.

Filosoof [REDACTED] kijkt naar de samenleving en probeert te benoemen hoe wij met de verandering die de wolf heeft gebracht omgaan. Of zouden kunnen omgaan. Hij zegt: 'Mensen die tegen de wolf zijn, voelen zich niet herkend in hun angst, of in hun belang. En veel van die wolvenenthousiastelingen maken dat alleen maar erger. Die zeggen dingen die ze zelf graag willen horen en erkennen niet dat mensen ook reden hebben om bang te zijn.' Daarmee verwoordt hij naar mijn gevoel de logline van deze film.

foto

de mediators (blij met de komst van de wolf)

docente biologie en Duits aan het Dollard College in Winschoten is samen met medeoprichter van Wolf-Fencing Nederland. zijn heel blij met de komst van de wolf en ze willen constructief aan de oplossing bijdragen.

Het idee is overgewaaid uit Duitsland. De schapenboeren betalen het materiaal en vrijwilligers leggen wolf-bestendige omheiningen bij hen aan. De fencers – zoals ik ze ben gaan noemen – willen aan voor- en tegenstanders laten zien dat er een oplossing is voor het probleem, want ‘bescherm je het vee dan bescherm je de wolf’.

Begin dit jaar was ik in Hellendoorn waar hun vierde fencingdag plaatsvond. Het is op een stormachtige zondagochtend dat 15 vrijwilligers zich hebben verzameld bij de familie die het aanbod van de fencers om hun schapenweide gratis te beveiligen, heeft omarmd.

(links) en (rechts), fencers door weer en wind

'Ik wilde wat doen,' zegt voorvrouw [REDACTED] want ze zag de discussies op sociale media tussen voor- en tegenstanders. Ze is liefhebber van wolven, gaat op vakantie naar gebieden waar wolven zijn en zoekt dan ook naar sporen.

[REDACTED] 'Ik was er gewoon flauw van, al die schaapherders die niks willen en maar blijven klagen. En de wolvenknuffelaars zeggen alleen maar dat de schapenhouders klagen. Kom op zeg, dat schiet ook niet op. Toen hebben we het daar eens over gehad en zeiden "als we die mensen nou eens gaan helpen..." En dat vind ik supergaaf, je komt tenminste in gesprek met elkaar! Tijdens de lunch staat de eettafel vol en je hoort van de ander waar zij tegenaanlopen en zij horen van ons dat we geen wolvenknuffelaars zijn.

En het begint langzamerhand te komen, we krijgen nu ook grotere klussen voor Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer en zo. Het hek bestaat uit 5 draden die op 20 cm vanaf de grond beginnen met 4500 Volt erop. Dan gaat die wolf wel verder kijken.'

Vanwege hun liefde voor de natuur is Wolf-Fencing van mening dat er in dit land plaats moet zijn voor de wolf. Ze bieden een oplossing, maar zijn zich ervan bewust dat zij er nooit voor zullen kunnen zorgen dat alle schapen in ons land beter worden beveiligd. Toch vormen zij een verbindende factor in Wolvenland. Zelfs [REDACTED] zal dit met mij eens zijn.

de boze burger (tegenstander)

Als laatste zal ik de boze burger voorstellen. Ik moet daarbij direct aan [REDACTED] denken. Hij vertelt mij dat hij ook al betrokken was bij de uit de hand gelopen discussie over de Oostvaardersplassen.

[REDACTED] is fel tegenstander van de aanwezigheid van de wolf. Hij zegt: 'De gevaren worden weggewuifd, maar de wolf gaat gewoon door. De voorstanders draaien ons een rad voor ogen, het echte risico wordt niet onderkend. De risico's worden weggewuifd en alles gaat gewoon door. Allerlei andere risico's als roken worden niet meer geaccepteerd, maar de wolf gaat gewoon door. We veronachtzamen hoe groot het risico van de wolf is. De tegenstanders voelen zich niet serieus genomen.'

Hij vervolgt: 'Wolven raken hun angst kwijt als ze gevoerd worden en mensen zijn helaas snel geneigd om dat te doen. Er zal ook hier een moment komen dat een wolf een kind aanvalt. We moeten blijven jagen, want de wolf moet angst voor de mens blijven voelen. Anders komt hij ons te nabij, met alle risico's van dien, wolf en kind is echt geen goede combinatie!'

7 mei 2019, 'Politiek Café Ermelo' in café De Molenaer

Zowel voor- als tegenstanders zijn ruim vertegenwoordigd tijdens de maandelijkse discussieavond in Ermelo. Vanavond is de wolf het onderwerp en aan de gastentafel zitten o.a. de betrokken CDA-gedeputeerde van de provincie Gelderland Peter Drenth, initiatiefnemer van het platform NoWolves [REDACTED] en boswachter [REDACTED] van het Nunspeter- en Vierhousterbos, de Noorderheide, het Speulder- en Sprielderbos, Boeschoten en het Zwolse Bos, kortom van het gebied op de Noord-Veluwe waar de eerste wolvenroedel zich heeft gevestigd. Vele prominenten uit de wolvenwereld zijn aanwezig. [REDACTED] schrijver van het boek De kinderen van de nacht, wat mij betreft de bestsellers van Wolvenland, houdt een inleiding van ongeveer 20 minuten. Dan vindt er aan tafel een discussie plaats en na de pauze mag het publiek vragen stellen.

Met de eerste vraag vanuit de zaal barst het vuurwerk los. Een man van een jaar of zestig stelt zich voor: 'Ik ben [REDACTED] bioloog uit Wageningen. Jarenlang heb ik in India en Nepal gewerkt, in gebieden met beren, tijgers en panthers. We weten van de films van [REDACTED] hoe wolven zijn. Hoe groot hun prooien kunnen zijn en hoe groot hun roedels in de winter. We krijgen van internet oneindig veel informatie over de gevaren van wolven. Hoe wolven in dorpen in Oost-Europa, India of Iran dorpen binnengaan. Hoe bejaarden en kinderen worden aangevallen door wolven: de laatste 10 jaar zijn er wereldwijd 300 aanvallen en 30 doden geteld! Waarom laten we ons hier gewoon simpelweg zand in de ogen strooien? Waarom gaan wij weer bij nul beginnen met een paar wolfjes, nog niks aan de hand, kom jongens we zien wel...? We hebben in Brabant en Limburg in de 16de en 17de eeuw wolven gehad, die zijn afgeschoten omdat de mensen ze levensgevaarlijk vonden. We zijn gewoon blind. Waarom? Dat is mijn vraag: waarom?!'

Er volgt applaus en ook de reactie komt gelijk uit de zaal: 'Mijn naam is [REDACTED] ik heb al meer dan 10 jaar wolven onderzocht. Met name in Oost-Europa, waar dit soort indianenverhalen vandaan komen. Wat u schetst meneer, is gewoon helemaal niet waar. Ik heb het gedrag van wolven onderzocht die bij dorpen in Roemenië lopen, die wolven zijn onderdeel van de cultuur daar en worden gewoon geaccepteerd.' Opnieuw applaus. Maar [REDACTED] wordt boos. Hij roept luidkeels: 'Je zit gewoon keihard te liegen. Je zit te liegen hier!' Voorzitter: 'Hoho, ik stel voor dat we met respect voor elkaar het gesprek voeren!'

De wethouder, de burgemeester en de commissaris van politie hoef ik hier niet uitgebreid te beschrijven. Zij zullen in de hun passende rol in de film verschijnen, als dienaren van de overheid. Zij hebben, als het goed is, geen persoonlijke betrokkenheid in dit verhaal. Waar het uit de hand loopt, zullen ze optreden of klaarstaan met koffie en cake. En dat blijkt nodig te zijn, zelfs als het over de natuur gaat in Nederland:

‘Vroeger was natuur gewoon en was een mening overbodig. Natuur was ooit iets wat vele malen groter was dan wij, waar we ons toe konden verhouden, maar nu staat alles voortdurend ter discussie.’ Dit hoorde ik [REDACTED] zeggen tijdens een bijeenkomst over de wolf in Nijmegen. En ‘klimaatverandering, vluchtelingen, Zwarte Piet, en ook de natuur is een thema geworden waar je voor of tegen kan zijn. Men *liket* natuur, met de duim omhoog op Facebook, of men neemt er afstand van. Men acht een mening op zijn plaats. Het maakt niet uit of het nu over de Oostvaardersplassen gaat of over de wolf, die nog bijna niemand heeft gezien, de discussies duren maar voort. Dit lijkt kenmerkend voor de tijdgeest te zijn.’

Uit een rapport uit 2019 van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat de meerderheid van de bevolking polarisatie als een van de grootste problemen van deze tijd ziet in Nederland.⁷

angst als thematiek

Filosoof en psychiater [REDACTED] is schrijver van het boek *Angstparadox*. ‘Mensen zijn nu angstiger dan pakweg twintig jaar geleden, terwijl er feitelijk minder reden voor is. Kenmerkend voor onze tijd is dat we bang zijn geworden voor de angst zelf, zozeer dat je kunt stellen dat we in een angstcultuur leven. We zijn veel meer dan vroeger gehecht aan controle, zekerheid en comfort. Onze kinderen mogen tot de hoek van de straat lopen, onze overgrootouders wandelden toen ze klein waren rustig naar een dorp verderop. Alles is gericht op het vermijden van nare gebeurtenissen.’⁸

Mijn vrouw liet mij een artikel uit een Zweedse krant lezen met als kop: ‘Zweedse kinderspeelplaatsen worden zo veilig dat geen kind daar nog wil spelen.’ Schrijver [REDACTED] zegt: ‘Als kinderen mochten kiezen, dan zouden ze kiezen voor sneller en hoger, maar waar we kinderen willen laten spelen, worden de zijtakken van klimbomen afgezaagd en liggen onder de klimrekken geen stenen maar matrassen.’ Hij betoogt dat bijna niets kinderen zo veel veiligheid biedt als het ervaren van risico’s terwijl je erop toeziet dat ze leren die de baas te zijn.’⁹

Is de wolf onze vijand of feitelijk onze vriend? Omdat hij ons eraan herinnert dat het bos risico’s herbergt. Is dat de les van Roodkapje? Dat we grenzen moeten accepteren?

⁶ [REDACTED] is directeur van de Stichting wAarde, die ‘het verlangen naar en de inzet voor duurzaamheid, schoonheid en natuur verkent en versterkt.’

⁷ [REDACTED] in De Volkskrant, 29 maart 2019

⁸ Interview met [REDACTED] in De Volkskrant, 28 oktober 2017

⁹ Column in Dagens Nyheter, 19 april 2019

VORM

wolven

Je zou kunnen denken dat dit een film over wolven is, maar dat is het niet. De film gaat over de mens, in het bijzonder de Nederlandse mens, die zich emotioneel geraakt voelt door de komst van de wolf. Sommigen staan positief, anderen negatief tegenover de aanwezigheid van wolven in ons land.

Voor alle duidelijkheid: dit betekent dat ik er niet op uit ben om wolven te filmen. Dat doen natuurfilmers en dat ben ik niet en dat wil ik niet zijn. Veel natuurfilmers wekken de suggestie dat ze de natuur dichterbij de mens brengen en in zekere zin doen ze dat ook. Vanzelfsprekend is het belangrijk dat we beseffen hoe belangrijk de dieren- en plantenwereld voor ons zijn om als soort te overleven. Aan de andere kant wekken dergelijke films interesse op bij mensen om zelf een kijkje in de natuur buiten de wandelpaden te nemen en dat is precies wat de beheerders van onze natuur niet willen. Mensen gaan graag naar dieren kijken om vervolgens te zeggen dat we die dieren toch vooral met rust moeten laten.

Ik stoor er mij bovendien aan dat sommige Nederlandse films over de Nederlandse Natuur, gesproken commentaar gebruiken, wat dieren tot nadenkende karakters maakt. In *De nieuwe wildernis* (2013) is dat het geval, net als in *Wild* (2018), een film over de Veluwe met André van Duin als komische spreekstalmeester. In *De Wilde Stad* (2018) speelt zelfs een Amsterdams pratende kat de hoofdrol. Ik weet dat verschillende Nederlandse natuurfilmers bezig zijn met films over wolven en vrees dus het ergste voor wat de wolf betreft. Al deze films zijn echter onvergelijkbaar met *Wolvenland*.

Zien we dan helemaal geen wolven in mijn film? Niet veel, maar toch wel. Veel van de mensen die zich met de wolf bezighouden hebben telefoons (en computers) die vol staan met beelden van wolven. Op hun Facebook-sites komen die beelden in groten getale voorbij en ook in het veld laten ze de beelden op hun telefoon – meestal met in de natuur verstopte wild-camera's gemaakt – graag zien. Veel van hen hebben zelf nooit een wolf gezien, maar hun camera's wel. Degenen die zo wolven in beeld hebben gekregen, zijn daar reuzetrots op.

Het zijn mooie beelden van de natuur, want Nederland is een prachtig land. Maar altijd als deel van de vertelling, dus in relatie tot de karakters die in deze film een rol spelen. Dus als deel van een groter verhaal in combinatie met een handeling. Er worden zelfs beelden in de sneeuw en regen gemaakt. Maar in *Wolvenland* zal je zeker geen mysterieuze, quasi artistieke beelden van de wolf aantreffen. Een besluipend wolven-point-of-view door met de camera in de hand zo hard mogelijk door het struweel te hollen, laat ik aan anderen over.

mensen

Al gaat een film over de werkelijkheid, naar een film kijkend beleef je de wereld uiteraard anders dan wanneer je in de werkelijke wereld staat. Je kijkt immers met afstand. Eigenlijk is dat vooral wat ik beoog met dit verhaal. Dit is een film die ons een spiegel voorhoudt:

de film toont gewone Nederlandse mensen in een gewone wereld die wij herkennen. Zo verwacht ik verschillende keren boze mensen tegen te komen. Emoties lopen hoog op. En als we in de zaal zitten en naar de film kijken, beleven we dat heel anders. Dan denken we zoiets als: wat geef ik mijzelf voor rapportcijfer als ik naar mijn eigen gedrag kijk?

Ik ben in mijn films niet specifiek gericht op de schoonheid van beelden, maar wel op de lyriek van de vertelling. Mijn film *The Hunt* is geprezen vanwege het goede camerawerk maar volgens mij zit hem dat niet zozeer in mooie beelden, maar in het feit dat we er steeds bij zijn. Dat we er bovenop zitten. Als je in documentairefilms complimenten krijgt voor het prachtige camerawerk, begin ik mij zorgen te maken. Ik wil dat mensen mij vertellen over de inhoud die hun heeft geraakt. Dan weet ik dat we goed zitten.

Het verhaal van de wolf in Nederland laat zich mijns inziens het beste vertellen aan de hand van de emoties waarmee de wolf op dit moment wordt beoordeeld.

vorm volgt inhoud

Ik ben reuzeblij om deze film met [REDACTED] te kunnen draaien. In mijn (voormalige) werk als producent heeft hij aan een paar film voor ons meegewerkt en ik kijk ernaar uit om deze film met hem te kunnen maken. Ik heb bewondering voor zijn eerdere werk. [REDACTED] en ik zijn niet op zoek naar mooi esthetisch camerawerk maar naar adequate, betrokken en vooral ook spannende beelden. Dat zijn beelden die de kracht van de karakters versterken. Want al mijn films gaan vooral om hen. De vorm wordt wat mij betreft altijd geïnspireerd door de inhoud.

beeld en geluid

Natuurbeelden kunnen spanning oproepen. Denk aan het bos op het moment dat je er met voorkennis van de aanwezigheid van de wolf naar kijkt. Ik moet hierbij denken aan beelden uit de magistrale natuurfilm *The Ancient Woods* van [REDACTED] (Litouwen, 2017), die in zijn film de diepe geheimzinnige kant van het woud toont. Een bron van inspiratie, vooral ook omdat 'geluiden van het bos' in die film zo een grote betekenis krijgen.

Van dat soort beelden wil ik gebruik maken. De wolf oproepen zonder de wolf te laten zien. Traditionele filmsuspense in beeld én geluid. We zien: de zoom van het bos, het is de rand waar de beschaving eindigt. Donker, mysterieus. Daar kan de wolf uitkomen! We horen: Het zachte ruisen van de wind. In de verte rijdt een bromfiets. Hoor ik daar de wolf?

Laten voelen dat de wolf een roofdier is dat opereert in de nacht. Als wij slapen is de wolf wakker...

Aangezien deze film een verhaal wil vertellen over natuur (rust) en de mens (onrust), zal dat in de cameravoering voelbaar zijn. Als de mens onrustiger wordt, denk aan demonstraties of geruzie, zal dat zijn weerslag hebben in het camerawerk. Maar ik blijf gedurende de gehele film raconteur van Nederland.

REGIEVISIE

Sommige van mijn films zijn aan de schrijftafel en andere tijdens het draaien ontstaan. In deze film zullen we voor een belangrijk deel afhankelijk zijn van de actualiteit: wat gaan die wolven doen? Hoe gaan wij hier in Nederland op reageren? Welke effect hebben coronamaatregelen op de demonstraties en bijeenkomst van voor- en tegenstanders van de wolf?

Mijn regie is er altijd op gebaseerd om een sterke band met mijn protagonisten te smeden. Daar heb ik hard aan gewerkt de afgelopen jaren. Vertrouwen is de basis van iedere film. *Wolvenland* zal worden gemaakt in een sterk observerende stijl, nadrukkelijk zonder als filmploeg aan de kant van de voor- of tegenstanders te staan. Niet kiezen is in al mijn vorige films heel bewust mijn credo geweest. Daarbij zal ik niet schromen om vragen te stellen waar nodig.

Het is mijn doel om te laten zien hoe wij met elkaar omgaan. Daarbij zal de camera intens naar de mensen kijken, niet alleen horen wat ze te zeggen hebben. Deze film gaat ons daardoor laten zien wie wij zijn. En ook hoe wij worden als de situatie uit de hand loopt. En als in mijn meeste films, zetten we in de montage tegengestelde gevoelens, strijdige meningen en onverenigbare herinneringen naast elkaar. Zo voeren mensen een filmisch gesprek. Het gaat mij als altijd om de diverse standpunten, wat de kijker aanzet tot nadenken. Tussen de tegenstelling bevindt zich ergens een feitelijke waarheid en zoals we hebben moeten leren de afgelopen jaren, blijkt deze voor veel mensen ook maar een subjectief gegeven te zijn geworden.

Iedere nieuwe documentaire zie ik als een experiment. Een nieuwe film verdient een vorm die voortkomt uit de inhoud, nooit andersom. En je mag jezelf bij het maken van kunst nooit herhalen.

Het zoeken begint in de voorbereiding en duurt voort tot het einde van de montage. Wat zijn de elementen waarmee ik mijn verhaal kan vertellen, hoe wil ik die aanbieden en wat betekent dit voor het geheel? Mooie verhalen gaan vaak niet over wat ze lijken te zijn. Mijn eerste lange film *Siki* (uit 1992) ging niet over het leven van de eerste Afrikaanse wereldkampioen boksen Battling Siki, maar over hoe mensen 65 jaar na zijn dood in 1925 dat leven invulden. Ik probeerde niet om op zoek te gaan naar de persoon die hij werkelijk was, maar naar de man die mijn karakters in de film wilden dat hij was. Daardoor gaat de film dus tevens over de mensen die samen het levensverhaal van Battling Siki in de film vertellen.

Ik ontdekte toen dat documentaires niet over de waarheid hoeven te gaan, maar over hoe mensen de geschiedenis graag willen inkleuren. *De slag in de Javazee* is een film van 138 minuten die bestaat uit vijftig talking heads, allemaal mannen die deze zeeslag in 1942 persoonlijk hebben meegemaakt. Ik had enige overredingskracht nodig om het Filmfonds hiervan te overtuigen, maar de film won in 1996 een Gouden Kalf.

Kort nadat die film in december 1995 bij IDFA in première was gegaan, belde de toen voornamelijk in Engeland werkzame producent Kees Rijninks mij met de vraag of ik

geïnteresseerd zou zijn om een documentaire te maken over de vossenjacht aldaar. Het scenario van de hand van de Engelsman Garry Marvin was al gereed, maar in Engeland bleek de financiering van dit omstreden onderwerp een probleem te zijn, terwijl in Nederland de NPS al interesse had getoond.

Kees zorgde ervoor dat ik de laatste jacht van het seizoen van The Ludlow Hunt nog mee kon maken en ik schreef op basis van die ervaring van één dag een regieopvatting. Een half jaar later stond ik op het platteland in Shropshire met een Engelse crew een film te draaien. Aangezien we een heel seizoen van de jacht zouden volgen, had ik als regisseur het gevoel blanco aan het filmen te mogen beginnen. Dat voelde geweldig, we leerden de mensen om wie het ging kennen tijdens het draaien en hun noodzakelijke vertrouwen wonnen we pas toen we samen met hen met onze voeten diep in de modder stonden en de winterse kou trotseerden.

MOGELIJKE SCÈNES

Mogelijke scène: Gemeentehuis Ede (februari 2021)

Sinds bekend is geworden dat een tweede roedel wolven zich heeft gevestigd op het Infanterie Schietkamp Harskamp op de Zuid-Veluwe, is er onrust ontstaan bij bewoners van Ede en Apeldoorn. Het Rijksvastgoedbedrijf beheert de terreinen van Defensie en monitort daar de natuur. Door het bijzondere gebruik van het terrein van De Harskamp is dit niet toegankelijk voor het publiek, hetgeen de wolvenfamilie rust biedt. Het leefgebied van de wolven strekt zich echter ook uit over de omgeving en daarom verkeren de wolven dus op plekken waar recreanten welkom zijn.

Het was de bedoeling van Wolven in Nederland dat de locatie geheim zou blijven, maar *De Telegraaf* berichtte vorige week waar de nieuwe roedel zich bevindt. Nadat er rondom de parkeerplaatsen langs de N310 bij De Harskamp aan tientallen bomen vlugschriften waren bevestigd waarin werd opgeroepen om de jonge wolven te doden, hebben wandelaars geschokt gereageerd. Met name de schapenboeren in de omgeving maken zich zorgen over de aanwezigheid van de wolvenfamilie.

De gemeente Ede, waartoe De Harskamp behoort, heeft besloten een voorlichtingsavond te houden in het gemeentehuis. Daar worden sussende woorden gesproken door burgemeester Verhulst (CDA).

██████ ecoloog bij Defensie en natuurbestuurder van de Harskamp, ██████ van de Zoogdierversameniging en onderzoeker ██████ van Wageningen Environmental Research zijn aanwezig om vragen te beantwoorden namens Wolven in Nederland.

Onze camera staat voor aanvang van de bijeenkomst in het plantsoen aan de Raadhuisstraat waar tegen de aanwezigheid van de wolf wordt gedemonstreerd door schapenboeren die naar het gemeentehuis zijn gekomen. Aan de andere kant van het plein staan verschillende dierenrechtenactivisten met vlaggen en spandoeken.

Wij zien [REDACTED] als verslaggever van het NOS-journaal en de Gelderse gedeputeerde Peter Drenth (CDA), verantwoordelijk voor o.a. wolvenzaken, die vragen beantwoordt. Hij wordt op de achtergrond uitgefloten.

Binnen volgen wij CDA-Europarlementariër Annie Schreijer-Pierik, die uit Brussel naar Ede is gekomen om het op te nemen voor de boeren, maar het spreken wordt haar vrijwel onmogelijk gemaakt. Maar Schreijer-Pierik is fel in haar strijd tegen wat ze noemt 'de oprukkende wolf'. 'Uit het oosten van het land ontving ik berichten dat schapen, veulens en andere dieren aan stukken zijn gescheurd. Deze roofdieren rukken nog steeds op uit Duitsland en nu zelfs uit België: Ze stoppen nu eenmaal niet aan de grens. Mijn mening is dat we een beheerplan moeten afspreken. We moeten de wolf bejagen voor het te laat is. Hoe lang moeten we wachten tot hongerige roedels wolven bij ons ook kleine kinderen verscheuren?'

[REDACTED] staat inmiddels achter in de zaal te wachten tot hij zijn tweede verslag mag doen voor Nieuwsuur.

Mogelijke scène: Gemeentehuis Ede (mei 2021)

Er is afgelopen nacht een dode wolf voor de deur van het 'Huis der Provincie' aan de markt in Arnhem gelegd. Er is een calamiteitententje om het dier heen gebouwd, zoals je dat ook bij een moordaanslag op de televisie ziet. Zo zien we voor de tweede keer consultant [REDACTED] van BIJ12 aan het werk, die nu een DNA-monster neemt om vast te stellen welke wolf dit is. Ook wordt er naar de schotwond gekeken. Het dier blijkt met meerdere kogels om het leven te zijn gebracht. Er zijn mensen die bloemen neerleggen.

CREW

Niek Koppen - regie

Nadat ik in 1981 de Nederlandse Film en Televisie Academie had afgerond, werkte ik als productie-leider van verschillende speelfilms. Mijn eerste eigen regies (1987-1990) waren korte documentaires voor de VPRO-jeugdtelevisie, wat ertoe leidde dat ik definitief voor de documentaire filmvorm koos. In 1992 kwam mijn eerste film *Siki* (60 min.) uit, die het levensverhaal van Battling Siki vertelt, de eerste Afrikaan die wereldkampioen boksen werd in 1922. De film won verschillende prijzen.

Hierna volgden onder meer:

De slag in de Javazee (1995 / Gouden Kalf 1996)

The Hunt (een seizoen met de Engelse vossenjacht, 1997 / o.a. nominatie IDFA, nominatie Gouden Kalf en winnaar Prix Italia 1999)

De keuken van Kok (volgt verkiezingscampagne van de PvdA onder leiding van premier Wim Kok in 1998 / openingsfilm IDFA)

Goud (over het Nederlandse dames hockeyteam tijdens het WK, 2006)

Levende klederdracht (over de laatste vrouwen die nog dagelijks Nederlandse klederdracht dragen, 2013).

In 2013 is bij het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum een dvd-box van mijn (bijna) complete werk verschenen.

Vanaf 1999 ben ik mede-eigenaar en producent/regisseur van Selfmade Films, maar het bedrijf is inmiddels gestopt met produceren. Vanaf 2018 zijn er geen nieuwe films meer aangenomen. Van 2007 tot 2012 was ik werkzaam als hoofd documentaire bij het Nederlands Filmfonds. Sinds 2019 leg ik mij weer toe op mijn eigen regies.

■■■■■■■■■■ camera

Voor deze film wil ik graag samenwerken met ■■■■■■■■■■ Ik heb altijd genoten van zijn camerawerk in films van anderen en het lijkt mij een plezier om met hem te werken.

■■■■■■■■■■ geluid

■■■■■■■■■■ een van mijn favoriete geluidsmensen en ook dit keer zal hij zeker weer van de partij zijn. Mocht hij op sommige draaidagen niet beschikbaar zijn dan hebben ■■■■■■■■■■ mijn voorkeur.

■■■■■■■■■■ montage

■■■■■■■■■■ en ik hebben samen een lange voorgeschiedenis, hij heeft bijna al mijn documentaires gemonteerd. Suggesties die ik wel eens krijg dat het goed zou zijn ook eens met jongere mensen samen te werken, vind ik niet per se kloppend, ik geloof juist heilig in de kracht van onze samenwerking.

Bo Floor - muziek, onder begeleiding van Harry de Wit

Toen ik Bo Floor vorige jaar bijna muisstil trompet hoorde spelen tijdens zijn eindexamen van het Amsterdams conservatorium, wist ik dat dit het basisinstrument zou moeten voor deze film. Bo is een jonge, zeer begaafde trompettist die veel meer kan dan zacht trompetspelen. Hij componeert ook uitbundige stukken voor de bands waar hij in speelt, o.a. Jungle by Night en Gallowstreet. Beide bands zijn heel populair momenteel.

Ik leerde hem kennen als klasgenoot en een van de beste vrienden van mijn zoon en heb zijn talent en ontwikkeling van dichtbij meegemaakt. Ik ben ervan overtuigd dat zijn muziek deze film kan optillen, zeker als ook zijn muzikale vrienden meespelen op de soundtrack. Omdat hij nog nauwelijks ervaring heeft met het componeren van filmmuziek, heb ik Harry de Wit gevraagd om Bo vanuit zijn grote ervaring als componist te begeleiden en te coachen, waar hij direct mee instemde.

Mark Glynne - geluidsafwerking

Het geluidsbeeld zal door Mark Glynne worden gemaakt. Hij heeft de geluidsafwerking van mijn film De slag in de Javazee gedaan en om veelal praktische redenen is het daarna niet meer tot een nieuwe samenwerking gekomen. Ik kijk uit naar deze nieuwe kans.

Mathilde Niekamp - uitvoerend producent

Tot op heden is onze samenwerking uitstekend verlopen en Mathilde en ik kunnen niet wachten om te beginnen!

EINDE

Distributie en marketing

De documentaire *Wolvenland* heeft vanwege het actuele onderwerp en de grote staat van dienst van de maker, de potentie om een groot nationaal publiek aan te spreken. De film vertelt over de terugkeer van de wolf in Nederland, maar laat vooral de uiteenlopende reacties van mensen op deze terugkeer zien. De relatie van de hedendaagse mens met en tot de natuur wordt belicht en bevraagd.

Het feit dat de film zowel voor- als tegenstanders laat zien, biedt ons de mogelijkheid om ook verschillende doelgroepen aan te spreken. Wij richten ons in de distributie en de marketing op de 'traditionele documentaireliefhebber', maar ook op natuurliefhebbers en mensen die professioneel met ecologie of natuur te maken hebben. Daarnaast zullen we ook aandacht besteden aan het bereiken van het bredere publiek dat geïnteresseerd is in actuele ontwikkelingen op het gebied van mens en natuur en/of filosofie.

Doelgroepen

1. Natuurliefhebbers en mensen die professioneel met ecologie of natuur te maken hebben:
Man/vrouw | 25plus | heeft een beroepsmatige of persoonlijke interesse in deze kwestie (waarbij te denken valt aan de landbouwsector, natuurorganisaties, antropologen, biologen en filosofen)

Onder deze groep vallen ook geïnteresseerden in het sociaal-filosofische vraagstuk: hoe verhoudt de mens zich tot de natuur in het algemeen en de wolf in het bijzonder?
2. Liefhebbers van documentaires over sociale en maatschappelijke vraagstukken:
Man/vrouw | 45 – 65 jaar | film- en documentaireliefhebber | bezoekt filmtheaters en documentaireprogramma's/-festivals | ziet documentaires op TV en soms on demand | volgt nieuws via traditionele media (krant/RTV)
3. Breed publiek dat via sociale media en nieuwssites berichten volgt over de terugkeer van de wolf in Nederland en andere aan de natuur gerelateerde actuele kwesties:
Man/vrouw | 30plus | heeft een persoonlijke interesse in populaire nieuwssitemen over de natuur en over de relatie van de mens tot de natuur.

Plan van aanpak distributie

Nationaal zal de film op televisie worden uitgezonden door KRO-NCRV. We zullen de film ook in combinatie met een debat/nagesprek vertonen in filmtheaters in samenwerking met natuurorganisaties, verenigingen, debatcentra, universiteiten, onderzoekscentra, buurthuizen, etc. Om de laatste doelgroep te bereiken zal er veelvuldig gebruik gemaakt worden van sociale media en zoveel mogelijk aangehaakt worden op *trending topics*.

We hebben met verschillende filmhuizen contact gehad over een vertoning inclusief debat/nagesprek en hebben van de volgende locaties een intentieverklaring ontvangen:

- Het Ketelhuis (Amsterdam)
- Filmhuis Focus (Arnhem)
- Oxville Cinema (Amsterdam)
- Filmhuis Oosterbeek (Oosterbeek)
- MIMIK Filmhuis de Keizer (Deventer)
- Gruitpoort (Doetinchem)
- Theater de Bussel (Oosterhout)

We hebben in de ontwikkelingsfase van de documentaire al met veel organisaties contact gehad die willen bijdragen aan het inhoudelijke debat/nagesprek en waar de film ook intern vertoond kan worden:

01. ARK Natuurontwikkeling - Leo Linnartz
02. BIJ12
03. Defensie - Niels Gilissen, Rijksvastgoedbedrijf, Ministerie van Binnenlandse Zaken
04. FREE Nature - Foundation for Restoring European Ecosystems
05. IFAW - International Fund for Animal Welfare) | dierenbescherming en -rechten
06. IVN (Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid) | educatie, lespakketten
07. Koninklijke Jagersvereniging
08. LTO – sectie Schapenhouderij, ondernemers- en werkgeversorganisatie, Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland
09. Natuurmonumenten | Vereniging Natuurmonumenten in 's Graveland
10. Radboud Universiteit - Dr. Martin Drenthen
11. Rewilding Foundation
12. Studio Wolverine
13. Van Bommel Faunawerk | faunabeheer en faunaschade, milieuadviseur
14. Zoogdierverseniging | verantwoordelijk voor het meldpunt Wolven
15. Wereld Natuur Fonds - WWF Netherlands
16. Wolf-Fencing Nederland

We zullen met deze organisaties niet alleen vertoningen opzetten, maar ook op het gebied van marketing en publiciteit een samenwerking aan gaan. De film zal uitgebreid gepromoot worden binnen de zeer relevante netwerken van deze organisaties.

Festivals

We zien een uitgebreide tour langs verschillende festivals voor ons, bij voorkeur startend met een wereldpremière op NFF (of eventueel IDFA), met een internationale festivaltour daaropvolgend. Hierbij denken we aan de AA- en A-festivals wereldwijd, maar ook aan de meer 'environmental'-gerichte festivals als Activist Film Festival en Yale Environmental Film Festival in de USA, Planet in Focus

Environmental Film Festival in Canada, GreenScreen in Duitsland en EcoVision Festival in Brazilië. Daarnaast zullen we ons richten op de meer op filosofie toegespitste festivals als Jihlava International Documentary Film Festival in Tsjechië, Golden Tree International Documentary Festival in Duitsland en The New Haven Documentary Film Festival in de VS.

Positionering

Wolvenland is geen natuurfilm in de traditionele zin van het woord. De film gaat over de relatie van de mens tot de natuur en bekijkt de voor- en tegenstanders van de wolf als waren het roedels die hun territorium met veel emotie verdedigen. De wolf zelf zal maar zelden in de film te zien zijn. *Wolvenland* speelt op het gebied van distributie, marketing en communicatie echter wel in op het grote succes van recente films waarin de natuur of onze relatie met de natuur centraal staat. Denk hierbij aan *Kedi* (2018), *Buddy* (2019) en *Veearts Maaikje* (2019).

Marketing en Publiciteit

Zodra er nieuwe ontwikkelingen zijn rondom de wolf, besteedt de Nederlandse pers daar veel aandacht aan. Dit gebeurt op sociale media, op de radio, maar ook op tv. Voorafgaand aan de televisie-uitzending zullen we hierop inspelen en een campagne opzetten waarin we gebruik maken van al deze kanalen.

We zullen met name inzetten op free publicity en interviews met onder andere de regisseur in radio- en televisieprogramma's en de geschreven pers. Hierbij valt te denken aan Op1, Jinek, Tijd voor Max, Koffietijd, et cet. - (TV); Vroege Vogels, Spraakmakers, Spitsuur, BNR Beeldbepalers, The Green Quest, et cet. - (Radio); De Volkskrant, NRC, Trouw, Telegraaf, Regionale dagbladen, Linda Magazine, natuurtijdschriften, natuurtijdschriften voor jongeren - (Geschreven pers).

Naast de traditionele kanalen, zullen we ook de *communities* rondom de eerdergenoemde natuurorganisaties benaderen via de online platforms van deze organisaties. Hierbij valt opnieuw te denken aan interviews, maar ook aan teasers die eenvoudig kunnen worden gepost en gedeeld op sociale media.

Ambassadeur

Omdat het thema van de documentaire een breed publiek zal aanspreken, verbinden wij een ambassadeur aan het project. Deze ambassadeur zal net als de regisseur – of samen met de regisseur – beschikbaar zijn voor interviews op de diverse kanalen. Daarnaast zal de regisseur ook zelf actief content posten op zijn of haar eigen onlinekanalen, waaronder Instagram, Youtube, Facebook en/of Snapchat. Voor de content op deze onlinekanalen, kan de ambassadeur mensen spreken die in de documentaire een hoofdrol spelen, naar locaties gaan waar de film zich afspeelt of in gesprek gaan met de regisseur.

We denken aan een ambassadeur met grote kennis van zaken op het gebied van ecologie en biodiversiteit: Boswachter Arjan Postma, bioloog Freek Vonk of natuurfilosoof Martin Drenthen.

Titelsong

Bo Floor, bekend van the band Jungly by Night, zal de filmmuziek componeren. Een belangrijk onderdeel daarvan wordt een titelsong die we in de marketingcampagne zullen inzetten. Jungle by Night is een band van jonge jongens, allemaal kortgeleden afgestudeerd aan het conservatorium in Amsterdam, met een geheel eigen stijl en een groot, jong publiek. De titelsong zal gepitcht worden op radio en tv, met als hoogtepunt kort voor de televisie-uitzending een liveoptreden in Op1, gecombineerd met een interview aan tafel met de ambassadeur (bijvoorbeeld Arjan Postma) en regisseur Niek Koppen.

TARGETS

Tour nationaal: 4.000

Festivals (inter)nationaal: 7.500

TV nationaal: 90.000